

Sławomir Pastuszka

Wybory z 1921 roku do Zgromadzenia Reprezentantów oraz Zarządu Gminy Synagogałnej w Pszczynie

Pisma Humanistyczne 8, 91-103

2011

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Wybory z 1921 roku do Zgromadzenia Reprezentantów oraz Zarządu Gminy Synagoidalnej w Pszczynie

Historia działalności gminy żydowskiej w Pszczynie, jako organizacji, pozostawała do tej pory nieudokumentowana. W nielicznych opublikowanych opracowaniach możemy napotkać na króciutkie informacje na ten temat, które jednak odnoszą się do tego zagadnienia w sposób bardzo ogólnikowy. W Archiwum Państwowym w Pszczynie znajduje się bogaty materiał na temat codziennego funkcjonowania gminy w Pszczynie. Autor niniejszej pracy przedstawia szczegółowy opis procedury przeprowadzenia wyborów w 1921 roku do Zgromadzenia Reprezentantów i Zarządu Gminy Synagoidalnej w Pszczynie, opracowany na podstawie zachowanej dokumentacji w języku niemieckim oraz poszczególnych paragrafów Statutu Gminy z 20 stycznia 1896. Wybory te były ostatnimi przed przyłączeniem Pszczyny do Polski w czerwcu 1922 roku oraz ostatnimi przeprowadzonymi w opisany poniżej sposób¹.

Gmina Synagoidalna w Pszczynie była „korporacją prawnopubliczną, która zrzesza wszystkich Izraelitów pow. pszczyńskiego celem wspólnego wykonania obowiązków religijnych, dyktowanych przez Zakon Mojżeszowy. Do obowiązków należą: wspólne nabożeństwa, nauka religii młodzieży, pochowanie zmarłych współwyznawców sposobem rytualnym oraz zaopatrywanie swoich członków w mięso pochodzące z uboju rytualnego. Dla wykonania swoich zadań posiada gmina synagogę, cmentarz i dom gminy”². Gmina posiadała dwa organy władzy, powoływane zgodnie z ordynacją miejską (*Stattdordnung*): Zgromadzenie Reprezentantów (*Representanten Versammlung*), sprawujące funkcję ustawodawczą i reprezentujące Żydów wobec władz miejskich, oraz wyłaniany przez ten organ Zarząd (*Vorstand*) sprawujący władzę wykonawczą w jego imieniu. Ich zadania, sposób wyboru ich członków oraz stosunki pomiędzy tymi dwoma organami w szczegółowy sposób określał Statut, którego paragrafy zbliżone były we wszystkich gminach wyznania mojżeszowego działających na terenie Prus, gdyż powstały

¹ Wraz z przyłączeniem Pszczyny do Polski, wygasł Statut Gminy z 20 stycznia 1896, który w dokładny sposób określał w jak powinny być przeprowadzone wybory do poszczególnych władz Gminy.

² Cyt. za: H. Szajn, Zarys Historji Gminy Izraelickiej w Pszczynie, w: Archiwum Państwowe w Katowicach, Oddział w Pszczynie (dalej: APP), Akta miasta Pszczyny (dalej: MP), sygn. 2207, s. 40.

one w oparciu o Ustawę o Stosunkach Żydowskich (*Gesetz über die Verhältnisse der Juden*) z 23 lipca 1847.

Niniejsza praca jest pierwszą, która podejmuje zagadnienie wyborów władz, w kontekście gminy żydowskiej w Pszczynie. Jest ona przyczynkiem i wstępem do opisanie innych przeprowadzanych w Gminie wyborów pomiędzy 1820³ a 1921 rokiem. W tym miejscu chciałem serdecznie podziękować Panu Kazimierzowi Furczykowi za okazaną pomoc w tłumaczeniu dokumentów, które wykorzystałem do napisania tej pracy.

Liczebność gminy żydowskiej w Pszczynie

Gmina żydowska w Pszczynie swoją historią sięga początku XVI wieku, kiedy w mieście pojawiają się pierwsi, pojedynczy przedstawiciele społeczności żydowskiej. Jej rozwój regulowały konkretne przywileje władz miejskich i państwowych. Poniżej przedstawiono tabelę z liczebnością społeczności żydowskiej na terenie miasta Pszczyny z lat 1787–1910. Przedstawia także ogólną liczbę mieszkańców, liczbę katolików (K), ewangelików (E) oraz procent jaki stanowili Żydzi, wobec ogólnej liczby mieszkańców miasta. Wiersze wypełnione kolorem jasnoszarym zawierają dane dla parafii Pszczyna.

Tabela 1.

ROK	LICZBA ŻYDÓW	LICZBA MIESZKAŃCÓW			PROCENT ŻYDÓW
1787 ⁴	85	—	—	—	3,55
1816 ⁵	106	2 398	K: 1 152	E: 1 140	4,42
1834	210	2 536	K: 1 314	E: 1 012	8,28
1840	249	3 147	K: 1 883	E: 1 015	7,91
1849	244	2 926	K: 1 846	E: 836	8,33
1855	290	2 946	K: 1 863	E: 793	9,84
1855 ⁶	300	8 664	K: 6 545	E: 1 819	3,46
1861 ⁷	331	3 154	K: 2 121	E: 702	10,49
1867 ⁸	380	10 512	K: 8 300	E: 1 832	3,61

³ O pierwszym wyborze reprezentantów pisze H. Szajn: „Dzięki przychylności K.S. Henryka zu Anhalt został projekt statutu i wybór reprezentantów dnia 21.IV.1820 r. zatwierdzone.” Za: H. Szajno, op. cit., s. 41.

⁴ L. Musioł, Pszczyna. Monografia Historyczna, Katowice 1936, s. 247.

⁵ Ibidem, s. 350. Dotyczy także lat: 1834, 1840, 1849, 1855, 1873, 1879 i 1900.

⁶ Schematismus des Bisthums Breslau und des ihm annectirten Delegaturbezirkes für das Jahr 1855, s. 99.

⁷ F. Triest, Topographisches Handbuch von Oberschlesien, Wrocław 1865, s. 567.

⁸ Schematismus des Bisthums Breslau und seines Delegatur-Bezirks für das Jahr 1867, s. 106.

ROK	LICZBA ŻYDÓW	LICZBA MIESZKAŃCÓW			PROCENT ŻYDÓW
1869 ⁹	357	11 061	K: 8 720	E: 1 984	3,22
1873	341	3 592	K: 2 250	E: 1 001	9,49
1879	360	4 036	K: 2 577	E: 1 099	8,91
1887 ¹⁰	346	3 925	K: 2 559	E: 1 020	8,81
1891 ¹¹	344	4 132	K: 2 717	E: 1 071	8,32
1897 ¹²	277	4 639	K: 3 149	E: 1 213	5,97
1900	262	5 171	K: 3 629	E: 1 278	5,06
1910 ¹³	226	—	—	—	4,20

Wybory do Zgromadzenia Reprezentantów

W piśmie nr Id XXIII 3279 z dnia 9 grudnia 1920, prezydent rejencji opolskiej (*Regierungspräsident in Oppeln*), Joseph Bitta informował burmistrza Pszczyny, Roberta Saalmanna, że wraz z końcem 1920 roku upływa kadencja 7 członków Zgromadzenia Reprezentantów Gminy Synagoidalnej w Pszczynie (*Synagogengemeinde Pleß*)¹⁴. W związku z tym należy wybrać na ich miejsce nowych członków: czterech reprezentantów (*Repräsentiren*) na okres 6 lat do końca 1926 roku, dwóch zastępców reprezentantów (*Stellvertreter*) na okres 3 lat do końca 1923 roku oraz jednego reprezentanta (*Ersatzmann*)¹⁵ na okres 3 lat do końca 1923 roku¹⁶, reprezentującego Żydów zamieszkających we wsiach podlegających pod Gminę Synagoidalną w Pszczynie¹⁷.

Rozdział II Statutu Gminy Synagoidalnej w Pszczynie w szczegółowy sposób opisuje wybór, zadania oraz pracę Zgromadzenia Reprezentantów. Paragraf 16 informuje, że Zgromadzenie Reprezentantów składa się z 9 członków¹⁸ i 2 za-

⁹ Schematismus des Bisthums Breslau und seines Delegatur-Bezirks für das Jahr 1869, s. 110.

¹⁰ Schematismus des Bisthums Breslau und seines Delegatur-Bezirks für das Jahr 1887, s. 132.

¹¹ Schematismus des Bisthums Breslau und seines Delegatur-Bezirks für das Jahr 1891, s. 142.

¹² Schematismus des Bisthums Breslau und seines Delegatur-Bezirks für das Jahr 1897, s. 152.

¹³ L. Musioł, op. cit., s. 247.

¹⁴ APP, MP, sygn. 1392, s. 1.

¹⁵ W dosłownym tłumaczeniu: zastępca, zamiennik. Synonim słowa *Stellvertreter*. W pracy autor będzie stosował następujące określenie tej funkcji: reprezentant spoza miasta.

¹⁶ Ibidem, s. 1.

¹⁷ Zgodnie ze Statutem, Gminie Synagoidalnej w Pszczynie podlegało 29 wsi. Za: APP, MP, sygn. 1388, s. 75. Paragraf 18 Statutu Gminy informuje: „Ilość reprezentantów mieszkających poza miejscowością, w której mieści się Gmina Synagoidalna, ustala się na jedną osobę, której nie przysługują zwroty kosztów dojazdu do miasta”. Za: APP, MP, sygn. 1388, s. 78.

¹⁸ Pozostali czterej członkowie kontynuują swoją kadencję, która się zakończy wraz z końcem 1923

stępców¹⁹, którzy musieli działać wspólnie i ponosili odpowiedzialność przed całą Gminą. Zgodnie z paragrafem 17 ich wybór następuje według zasad określonych ustawą (paragrafy 41 i 42) z dnia 23 lipca 1847 oraz zawartego w statucie porządku obrad²⁰. Kadencja członków Zgromadzenia trwała 6 lat, przy czym po trzech latach na zasadzie losowania ustępowało 5 członków i zastępowali ich nowi.

Bitta w swoim piśmie zalecił, aby burmistrz Pszczyny lub jego urzędowy zastępca, zwany dalej komisarzem wyborczym²¹ w miarę szybki sposób zorganizował wybory nowego Zgromadzenia Reprezentantów, przy uwzględnieniu przepisów prawnych oraz statutu miejscowej Gminy. Prosił także, aby powiadomić go o wyniku wyborczym, z równoczesną charakterystyką wybranych i sprawozdaniem z przeprowadzonych wyborów²².

W piśmie z 20 grudnia 1920 burmistrz Pszczyny zarządził o wykonaniu odpisu wyżej wymienionego pisma i przesłaniu go do wiadomości Zarządowi Gminy Synagogałnej w Pszczynie. Wyzначył termin wyborów na poniedziałek, 24 stycznia 1921, godzina 11.00 w budynku Urzędu Miejskiego w Pszczynie²³. Zalecił, aby Zarząd gminy niezwłocznie sporządził listę członków uprawnionych do głosowania, każdego z nich listownie zaprosił oraz przesłał listę na ręce komisarza wyborczego na 14 dni przed terminem wyborów. Prosił także o przedłożenie protokołu z przeprowadzonych wyborów²⁴.

W piśmie z dnia 5 stycznia 1921, Adolph Rosenberg w imieniu Zarządu Gminy zaprosił członków na wybory²⁵. Zgodnie z paragrafem 18 Statutu Gminy wyborcami byli mężczyźni, członkowie Gminy, którzy ukończyli 25 rok życia i przynależeli do niej przynajmniej dwa lata. Reprezentanci oraz zastępcy reprezentantów musieli zamieszkiwać w miejscowości, w której znajduje się Gmina²⁶. Należy także dodać, iż paragraf 19 mówi, że: ojciec, syn, teść, zięć, brat i nie więcej jak jeden zięć z rodziny nie mogli być równocześnie wybierani do Zgromadzenia Reprezentantów²⁷. Sporządzono wówczas listę osób uprawnionych do głosowania²⁸:

roku. Są to: restaurator Wilhelm Grünpeter, adwokat Salo Hamburger, kupiec Louis Simon i kupiec Arthur Timendorfer. Zgromadzenie Reprezentantów wymienione zostało w pełnym składzie w: APP, MP, sygn. 1392, s. 20–21 i 25.

¹⁹ APP, MP, sygn. 1388, s. 78.

²⁰ Ibidem, s. 78.

²¹ Ze względu na brak nazwiska komisarza wyborczego, brak jego jakiegokolwiek charakterystyki oraz nieczytelność jego podpisu w badanych dokumentach, jego dane pozostają nieznane. Przyпуска się, że funkcję komisarza wyborczego sprawował ówczesny burmistrz Pszczyny, Robert Saalmann.

²² APP, MP, sygn. 1392, s. 1.

²³ Ibidem, s. 2.

²⁴ Ibidem, s. 2.

²⁵ Ibidem, s. 3.

²⁶ APP, MP, sygn. 1388, s. 78.

²⁷ Ibidem, s. 78–79.

²⁸ APP, MP, sygn. 1392, s. 3 — 4.

Tabela 2.

LP.	ZAWÓD	NAZWISKO	IMIĘ
1	lekarz	Arnfeld dr	Berthold
2	kupiec	Baer	Isidor
3	restaurator	Feldmann	Max
4	aptekarz	Friedländer	Eugen
5	kupiec	Friedländer	Salo
6	kupiec	Golde	Alfred
7	restaurator	Grünpeter	Wilhelm
8	kupiec	Guttman	Isidor
9	adwokat	Hamburger	Salo
10	kupiec	Herzfeld	Bernhard
11	kupiec	Karliner	Max
12	kupiec	Kosterlitz	Max
13	destylator	Krebs	Adolph
14	kupiec	Lewin	Hermann
15	destylator	Lustig	Max
16		Neumann	Adolph
17	kupiec	Pinkus	Max
18	kupiec	Proskauer	Heinrich
19	restaurator	Prager	Leopold
20	kupiec	Rosenbaum	Julius
21	kupiec	Rosenberg	Adolph
22		Schaal	Meyer
23	kupiec	Schindler	Hugo
24	kupiec	Schindler	Paul
25	kupiec	Silbiger	Hermann
26	kupiec	Simon	Louis
27	kupiec	Timendorfer	Arthur
28	kupiec	Ucko	Josef
29		Wolff	Abraham
30	kupiec	Wolff	Isidor
31	archiwista	Zivier dr	Ezechiel

Pierwotna lista wyborcza zawierała także nazwisko dentysty Fritza Adlera, jednak ten z dniem 1 stycznia 1921 wyprowadził się do Wrocławia²⁹. Zaproszenie

²⁹ Ibidem, s. 14.

na wybory listownie potwierdzili także: Simon Steiner z Ćwiklic (Cwiklitz), Josef Silberstein z Wisły Wielkiej (Groß Weichsel), Adolph Lipner z Góry (Guhrau) oraz Isaac Karliner z Miedznej (Miedzna)³⁰.

Pismem z dnia 21 stycznia 1921 prezydent rejencji opolskiej przypomniał o wyborach do Zgromadzenia Reprezentantów Gminy oraz sposobie ich przeprowadzenia³¹.

Dnia 24 stycznia 1921 w sali Urzędu Miejskiego w Pszczynie odbyły się wybory do Zgromadzenia Reprezentantów Gminy Synagogałnej w Pszczynie³². Sporządzony został protokół wyborczy, który szczegółowo informuje o całym przebiegu wyborów. Z końcem 1920 roku minął okres urzędowania następujących członków Zgromadzenia³³:

- **reprezentanci** (*Repräsentiren*): Hermann Silbiger, Josef Ucko, Adolf Krebs i Salo Schlesinger³⁴,
- **zastępcy reprezentantów** (*Stellvertreter*): Julius Rosenbaum i dr Berthold Arnfeld,
- **reprezentant spoza miasta** (*Erasatzmann*): Max Königsfeld z Kobióra (Kobier)³⁵.

Do wyborów zostali zaproszeni uprawnieni do głosowania członkowie Gminy poprzez pisemne zawiadomienie z odpowiednim wyprzedzeniem czasowym. Na zebraniu obecnych było 16 wyborców³⁶.

Tabela 3.

LP.	ZAWÓD	NAZWISKO	IMIĘ
1	kupiec	Baer	Isidor
2	restaurator	Grünpeter	Wilhelm
3	kupiec	Guttman	Isidor
4	destylator	Krebs	Adolph
5	destylator	Lustig	Max
6		Neumann	Adolph
7	kupiec	Pinkus	Max
8	kupiec	Proskauer	Heinrich

³⁰ Ibidem, s. 6.

³¹ Ibidem, s. 5.

³² Ibidem, s. 7.

³³ Ibidem, s. 1, 7.

³⁴ Salo Schlesinger zmarł 8 października 1918 w Pszczynie. Za: *Offentlicher Anzeiger für den Kreis Pless*, 1918, nr 14, s. 3. Na jego nagrobku na cmentarzu żydowskim w Pszczynie widnieje błędny dzień śmierci: 10 października.

³⁵ mimo wyboru nie udzielał się na tym stanowisku. Za: Ibidem, s. 1.

³⁶ Ibidem, s. 7.

LP.	ZAWÓD	NAZWISKO	IMIĘ
9	restaurator	Prager	Leopold
10	kupiec	Rosenbaum	Julius
11	kupiec	Rosenberg	Adolph
12		Schaal	Meyer
13	kupiec	Schindler	Paul
14	kupiec	Silbiger	Hermann
15	kupiec	Timendorfer	Arthur
16	kupiec	Ucko	Josef

Komisarz wyborczy mianował trzech członków komisji (*Wahlzeugen*), kupców: Juliusa Rosenbauma, Isidora Guttmanna i Isidora Baera oraz dokonał ich zaprzysiężenia³⁷. Po ukształtowaniu się komisji wyborczej podano wyborcom do wiadomości zasady głosowania. Głosowanie opierało się na zasadzie większości głosów, przeprowadzano je w sposób bezpośredni i tajny, za pomocą kart wyborczych. Na każdej karcie należało wpisać cztery nazwiska kandydatów do Zgromadzenia Reprezentantów oraz dwa nazwiska kandydatów na zastępców reprezentantów³⁸. Na osobnych kartach wyborczych dokonano głosowania na reprezentanta, reprezentującego Żydów zamieszkałych poza Pszczyną³⁹.

Po wypełnieniu karty wyborczej, każdy wyborca przekazywał ją komisarzowi wyborczemu, który wrzucał ją do urny. Otwarcie i liczenie głosów rozpoczęło się zaraz po zakończeniu procedury głosowania. Komisarz wyborczy wysypał karty wyborcze z urny i przekazał je komisji wyborczej, która dokonała przeliczenia oddanych głosów⁴⁰.

Tabela 4. Wyniki wyborów na stanowisko reprezentantów⁴¹

LP.	ZAWÓD	NAZWISKO	IMIĘ	LICZBA GŁOSÓW
1	kupiec	Silbiger	Hermann	15
2	destylator	Krebs	Adolph	15
3	kupiec	Ucko	Josef	14
4	lekarz	Arnfeld	Berthold	14
5	kupiec	Wolff	Isidor	3
6	kupiec	Pinkus	Max	3
7	kupiec	Neumann	Adolph	2

³⁷ Ibidem, s. 8.

³⁸ Ibidem, s. 8.

³⁹ Ibidem, s. 17.

⁴⁰ Ibidem, s. 9.

⁴¹ Ibidem, s. 9.

LP.	ZAWÓD	NAZWISKO	IMIĘ	LICZBA GŁOSÓW
8	karczmarz	Steiner	Simon	1
9	restaurator	Prager	Leopold	1
10	kupiec	Rosenbaum	Julius	1

Tabela 5. Wyniki wyborów na stanowisko zastępców reprezentantów⁴²

LP.	ZAWÓD	NAZWISKO	IMIĘ	LICZBA GŁOSÓW
1	kupiec	Rosenbaum	Julius	12
2	kupiec	Wolff	Isidor	12
3	kupiec	Golde	Alfred	2
4	kupiec	Baer	Isidor	1
5	kupiec	Pinkus	Max	1
6	kupiec	Karliner	Max	1
7	lekarz	Arnfeld	Berthold	1

Tabela 6. Wyniki wyborów na stanowisko reprezentanta spoza miasta⁴³.

LP.	ZAWÓD	NAZWISKO	IMIĘ	LICZBA GŁOSÓW
1	karczmarz	Steiner	Simon	15
2	karczmarz	Silberstein	Josef	1

Zgodnie z powyższymi wynikami do Zgromadzenia Reprezentantów Gminy Synagoidalnej w Pszczynie weszli⁴⁴:

- **reprezentanci** (*Repräsentiren*): Hermann Silbiger, Adolf Krebs, Josef Ucko i Berthold Arnfeld,
- **zastępcy reprezentantów** (*Stellvertreter*): Julius Rosenbaum i Isidor Wolff,
- **reprezentant spoza miasta** (*Ersatzmann*): Simon Steiner z Ćwiklic.

Do końca 1923 roku kadencję kontynuowali czterej inni reprezentanci: restaurator Wilhelm Grünpeter, adwokat Salo Hamburger, kupiec Louis Simon i kupiec Arthur Timendorfer.

Wybrani przyjęli wybór poprzez podpisanie się w protokole (nie podpisał się jedynie nieobecny na głosowaniu Isidor Wolff)⁴⁵. Tego samego dnia powołując się na pismo nr Id XXIII 3279 z dnia 9 grudnia 1920, burmistrz Pszczyny wysłał pismo

⁴² Ibidem, s. 9.

⁴³ Ibidem, s. 10.

⁴⁴ Ibidem, s. 10.

⁴⁵ Ibidem, s. 10.

do prezydenta rejencji opolskiej dotyczące przeprowadzonych wyborów, załączając protokół wyborczy oraz deklarację o przyjęciu wyborów przez nowo wybranych członków zarządu⁴⁶. 24 stycznia deklarację przyjmującą decyzję o wyborze reprezentantów wystawił także kupiec Arthur Timendorfer⁴⁷.

Wraz z pismem prezydenta rejencji opolskiej (Id XXIII nr 245) z dnia 29 stycznia 1921 do burmistrza Pszczyny zwrócony został protokół wyborczy z przebiegu wyborów do zarządu Gminy z dnia 24 stycznia. Prezydent informował, iż dane w zakresie ilości głosów w protokole nie zgadzają się z ilością oddanych głosów na kartach wyborczych⁴⁸. Zalecił sprostowanie protokołu w porozumieniu ze świadkami wyborów (tj. członkami komisji wyborczej). Zwrócona przez niego lista wyborców powinna być przesłana z powrotem, w celu sprawdzenia czy wszyscy wyborcy zostali zaproszeni do wyborów. Poprosił także o przesłanie brakującej deklaracji przyjęcia wybranego zastępcy reprezentantów, kupca Isidora Wolffa oraz o potwierdzenie, czy wybory były zgodne z paragrafami 18 i 19 Statutu Gminy Synagoidalnej w Pszczynie⁴⁹.

W piśmie z dnia 7 lutego 1921 burmistrz Pszczyny informował o konieczności zmiany protokołu wyborczego. W tym celu zaprosił komisję wyborczą w osobach komisarza oraz członków: Rosenbauma, Guttmanna i Baera na krótkie posiedzenie w piątek 11 lutego 1921 o godzinie 11.30 w gabinecie burmistrza⁵⁰. W sprawozdaniu z tego spotkania napisano, iż protokół został poprawiony na podstawie kartek wyborczych, potwierdzony i podpisany⁵¹.

Tabela 7. Wyniki wyborów na stanowisko reprezentantów po zmianach z 11 lutego⁵².

LP.	ZAWÓD	NAZWISKO	IMIĘ	LICZBA GŁOSÓW	PRZED POPRAWKĄ
1	kupiec	Silbiger	Hermann	15	
2	destylator	Krebs	Adolph	14	15
3	kupiec	Ucko	Josef	15	14
4	lekarz	Arnfeld	Berthold	13	14
5		Wolff	Isidor	1	3
6	kupiec	Pinkus	Max	1	3

⁴⁶ Ibidem, s. 11.

⁴⁷ Ibidem, s. 12.

⁴⁸ Wyniki wyborów na reprezentantów zostały zawyżone o 5 głosów mimo możliwości oddania maksymalnie 64 głosów. Natomiast wyniki wyborów na zastępców reprezentantów zostały заниżone o 2 głosy — w tym wypadku maksymalna ilość głosów wynosiła 32. Głosy na reprezentanta spoza miasta (*Ersatzmann*) zostały przeliczone poprawnie.

⁴⁹ Ibidem, s. 13.

⁵⁰ Ibidem, s. 18.

⁵¹ Ibidem, s. 19.

⁵² Ibidem, s. 9.

LP.	ZAWÓD	NAZWISKO	IMIĘ	LICZBA GŁOSÓW	PRZED POPRAWKĄ
7	kupiec	Neumann	Adolph	2	
8	karczmarz	Steiner	Simon	1	
9	restaurator	Prager	Leopold	1	
10	kupiec	Rosenbaum	Julius	1	

Tabela 8. Wyniki wyborów na stanowisko zastępców reprezentantów po zmianach z 11 lutego⁵³.

LP.	ZAWÓD	NAZWISKO	IMIĘ	LICZBA GŁOSÓW	PRZED POPRAWKĄ
1	kupiec	Rosenbaum	Julius	11	12
2	kupiec	Wolff	Isidor	13	12
3	kupiec	Golde	Alfred	2	
4	kupiec	Baer	Isidor	2	1
5	kupiec	Pinkus	Max	2	1
6	kupiec	Karliner		1	
7	lekarz	Arnfeld	Berthold	1	

W odpowiedzi na pismo z dnia 29 stycznia burmistrz Pszczyny (nr I 217/21 z dnia 12 lutego 1921) załączył porozumienie uzgodnione z komisją wyborczą, poprawiony protokół wyborczy oraz deklarację przyjęcia wyboru na stanowisko zastępcy reprezentantów, kupca Isidora Wolffa^{54,55}. Zadeklarował także, że nie ma sprzeczności z paragrafami 18 i 19 Statutu Gminy⁵⁶.

Pismem z dnia 5 marca 1921 prezydent rejencji opolskiej zawiadomił burmistrza Pszczyny oraz Zarząd Gminy Synagoidalnej, że wybory z dnia 24 stycznia zostały przeprowadzone zgodnie z przepisami prawnymi⁵⁷. Tym samym nowo wybrane Zgromadzenie Reprezentantów zostało oficjalnie zatwierdzone.

Wybory do Zarządu

Pismem z dnia 5 marca 1921 prezydent rejencji opolskiej zobowiązał burmistrza Pszczyny jako komisarza wyborczego do przeprowadzenia wyboru do Zarządu Gminy na stanowisko przewodniczącego i zastępcy. Na przewodniczącego Gminy proponował wybrać dra Ezechiela Ziviera na sześcioletni okres do końca 1926

⁵³ Ibidem, s. 9.

⁵⁴ Ibidem, s. 15.

⁵⁵ Ibidem, s. 14.

⁵⁶ Ibidem, s. 14.

⁵⁷ Ibidem, s. 20.

roku oraz na stanowisko zastępcy kupca Isidora Guttmanna na okres trzyletni do końca 1923 roku. Mimo propozycji obsadzenia tych funkcji, wybory miały się odbyć z zgodnie z zasadami demokracji. Prosił także o przesłanie dokumentacji wyborczej, oświadczenia z przyjęcia wyboru oraz charakterystykę wybranych.

Zgodnie z paragrafem 30 Statutu Gminy, Zarząd Gminy Synagoidalnej składa się z trzech członków, zwanych zwierzchnikami (*Vorsteher*) oraz jednego zastępcy⁵⁸. Długość kadencji wynosiła 6 lat, przy czym po trzech latach ustępowało dwóch członków, a na ich miejsce wybierano nowych. Swoją kadencję kontynuowali dwaj inni członkowie Zarządu, kupcy Paul Schindler oraz Adolf Rosenberg, którzy tą funkcję mieli sprawować do końca 1923r.⁵⁹.

Pismem z dnia 20 kwietnia 1921 Zarząd Gminy Synagoidalnej informował o przeprowadzeniu wyborów w poniedziałek 9 maja o godzinie 11.00 w sali Urzędu Miejskiego. Wybór Zarządu należał do kompetencji Zgromadzenia Reprezentantów, w związku z czym na wybory zostali zaproszeni członkowie tego organu.

Tabela 9.

LP.	ZAWÓD	NAZWISKO	IMIĘ
1	lekarz	Arnfeld dr	Berthold
2	restaurator	Grünpeter	Wilhelm
3	adwokat	Hamburger	Salo
4	destylator	Krebs	Adolph
5	kupiec	Rosenbaum	Julius
6	kupiec	Silbiger	Hermann
7	kupiec	Simon	Louis
8	karczmarz	Steiner	Simon
9	kupiec	Timendorfer	Arthur
10	kupiec	Ucko	Josef
11	kupiec	Wolff	Isidor

Protokół wyborczy sporządzony 9 maja informował, iż na wyborach do Zarządu Gminy Synagoidalnej w Pszczynie obecnych było 7 reprezentantów: Hermann Silbiger, Josef Ucko, Berthold Arnfeld, Adolph Krebs, Julius Rosenbaum, Isidor Wolff i Wilhelm Grünpeter⁶⁰.

⁵⁸ APP, MP, sygn. 1388, s. 81.

⁵⁹ APP, MP, sygn. 1392, s. 30.

⁶⁰ Ibidem, s. 26.

Komisarz wyborczy w osobie burmistrza mianował trzech członków komisji (*Wahlzeugen*): Silbigera, Ucko, Arnfelda oraz dokonał ich zaprzysiężenia⁶¹.

Wybór został dokonany za pomocą kart wyborczych. Następnie każdy wyborca podchodził do stołu wyborczego i przekazywał komisarzowi wyborczemu złożoną na pół kartę wyborczą, który wrzucał ją do urny wyborczej. Po tym jak wszystkie kartki zostały oddane, komisarz wyborczy wyjął kartki z urny, otworzył je i przedłożył członkom komisji, którzy przeliczyli otrzymane głosy⁶². Głosy otrzymali: dr Ezechiel Zivier — 7 głosów (maksymalna liczba głosów), co zagwarantowało mu stanowisko przewodniczącego Gminy na okres sześćoletni do końca 1926 roku⁶³, oraz Isidor Guttman — 7 głosów (maksymalna liczba głosów), co zagwarantowało mu stanowisko zastępcy na okres trzyletni do końca 1923 roku⁶⁴.

Wybrani zostali zobowiązani do przyjęcia wyboru poprzez podpisanie się w protokole. Dr Zivier dokonał podpisu 28 lipca. Natomiast przy podpisie Guttmana data nie widnieje⁶⁵.

W piśmie Id XIII 245 z dnia 3 sierpnia 1921 prezydent rejencji opolskiej informował o oficjalnym zatwierdzeniu wybranego Zarządu⁶⁶.

Zakończenie

Szczegółowy opis wyborów do Zgromadzenia Reprezentantów oraz Zarządu pozwala na zobaczenie, jak w tamtym czasie funkcjonowała od strony prawnej pszczyńska gmina żydowska. Wybory z 1921 roku są o tyle wyjątkowe, że były ostatnimi przeprowadzonymi na podstawie zapisów Statutu, który wygasł wraz z przyłączeniem Pszczyny do Rzeczypospolitej. Na szczególną uwagę zasługuje fakt dużej skrupulatności administracji pruskiej, która w warunkach sporu terytorialnego o Śląsk, szczegółowo nadzoruje teren na poziomie rejencji opolskiej. Nowo wybrany skład powyższych organów nie utrzymał się do końca wyznaczonej kadencji. W wyniku III powstania śląskiego, Pszczyna została 29 czerwca 1922 przyłączona do Polski, czego z wielkim entuzjazmem nie przyjęli mieszkający w mieście Żydzi, którzy w większości identyfikowali się z kulturą niemiecką, a za swój język ojczysty uważali niemiecki. Większość z nich zdecydowała się emigrację do wielkich ośrodków miejskich na terenie Niemiec. Miasto opuścili następujący członkowie Zgromadzenia Reprezentantów: dr Berthold Arnfeld, Salo Hamburger, Adolph Krebs, Julius Rosenbaum, Arthur Timendorfer oraz Isidor Wolff. Wcześniej także, 29 września 1921 w Pszczynie zmarł Hermann Silbiger. Z jedenastoosobowego

⁶¹ Ibidem, s. 27.

⁶² Ibidem, s. 27.

⁶³ Ibidem, s. 27.

⁶⁴ Ibidem, s. 28.

⁶⁵ Ibidem, s. 28.

⁶⁶ Ibidem, s. 30.

składu pozostało pod koniec 1922 roku zaledwie czterech członków. Jeżeli chodzi o Zarząd, w 1922 roku Pszczynę opuścił jego zastępca, Isidor Guttman, a w 1924 roku przewodniczący Ezechiel Zivier. W polskich warunkach pszczyńska gmina żydowska zaczęła funkcjonować w oparciu o nowe prawa.

Sławomir Pastuszka — student w Katedrze Judaistyki Uniwersytetu Jagiellońskiego i jesziwy Machon Meir w Jerozolimie, wieloletni opiekun cmentarza żydowskiego w Pszczyńcu, autor kompleksowej inwentaryzacji tej nekropolii. Wśród jego zainteresowań znajduje się historia Żydów w Pszczyńcu i okolicy, historia Żydów w Polsce po 1945 roku, badania genealogiczne, szeroko pojęta tematyka związana z cmentarzami żydowskimi i synagogami, sztuka ze szczególnym uwzględnieniem polichromii synagogalnych oraz tłumaczenie z języka hebrajskiego i jidysz.